DOI: https://doi.org/10.32782/2708-4949.2(20).2026.34
УДК 338.48-057.36:364.044 (477)

Романів Павло Володимирович
кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4540-0038

СОЦІАЛІЗАЦІЯ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ: ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти соціалізації активного туризму в Україні в умовах воєнного стану та сучасних викликів, пов'язаних з ним. Обґрунтовується зміна парадигми активного туризму: від суто рекреаційної діяльності до потужного інструменту соціальної інтеграції, психологічної реабілітації та національної згуртованості. Особливу увагу приділено інноваційним рішенням, що дозволяють адаптувати туристичний продукт до потреб ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та постраждалого населення. Описано формування соціальної доктрини туризму, котра повинна базуватися на таких принципах як: відповідальність, доступність, безпечність, збалансованість і конвергентність. Приділено увагу як позитивним сторонам соціалізації, так і викликам, до яких соціалізація та масовість можуть призвести. У роботі проаналізовано роль територіальних громад у впровадженні інклюзивних туристичних маршрутів та створенні безпечного простору для оздоровлення. Досліджено позитивні ефекти для невеликих громад, де активний туризм – це спосіб перетворити природний капітал на економічний. Запропоновано концепцію «реабілітаційних територій» та інклюзивних велнес-ретритів, що інтегрують елементи активного пересування з психологічним супроводом. Обґрунтовано сучасну тезу про те, що територіальна громада є «територією відновлення» та реабілітаційним простором. Виокремлено цифрові рішення (мобільні застосунки, смарт-навігація), які забезпечують безпеку та інформаційну підтримку туристів у складних безпекових умовах. Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для організацій з менеджменту дестинацій щодо розширення соціального функціоналу активного туризму. Це може виявлятися у розвитку ветеранських бізнесів у туризмі, що перш за все мотивоване тим, що ветерани мають унікальні навички (орієнтування, виживання, лідерство, стресостійкість), які доцільно конвертувати у активно-туристичний продукт. Відтак, запропоновано модель синергії: «Громада – Ветеран – Інклюзивність». Виявлено та запропоновано групи індикаторів соціалізації активного туризму.

Ключові слова: *соціалізація туризму, активний туризм, інклюзивність, психологічна реабілітація, ветеранський туризм, безпекові виклики, інноваційні технології в туризмі.*

Постановка проблеми та її актуальність. Соціалізація – це процес засвоєння норм і ролей. Дослідникам важко виокремити, які саме зміни в особистості спричинені саме активним туризмом, а які – загальним соціальним середовищем. Як виміряти рівень «соціалізованості» туриста, потенційного споживача активно-туристичного продукту, особливо ветеранів, військових, постраждалих внаслідок війни: через екологічну відповідальність, навички командної роботи чи рівень комунікації з місцевою громадою? Кожен з цих аспектів є важливим у сучасному науково-практичному дискурсі. Окрім цього потребує дослідження проблема створення умов для функціонування ветеранських ініціатив у активному туризмі. У цьому контексті важливо досліджувати та актуалізовувати проблему синергії «Громада – Ветеран – Інклюзивність», де задіяність у активно-туристичному процесі є визначальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку туризму в умовах сучасних викликів, особливо війни висвітлені у працях низки вчених [1; 4; 5; 6]. Проблеми різноманітних механізмів, що впливають на розвиток територій, зокрема туристичний розвиток регіонів, розвиток активного туризму та планування подорожей в умовах війни представлені у працях вчених різних галузей (географії, економіки, соціології тощо) [2; 3; 7; 9].

У контексті нашої статті важливими є праці з напрямку терапії пригодами та мандрами «Adventure Therapy» [13; 14; 15], де вчені-практики визначають терапію мандрами як основу реабілітації природою та навколишнім середовищем. Не менш важливими є дослідження про вплив природного середовища на зниження рівня кортизолу та відновлення когнітивних функцій (Nature-based Rehabilitation (NBR)), особливо ветеранів [12; 16; 17].

У контексті активного туризму, основою якого є природно-ресурсна складова, доцільно використовувати термін «Терапевтичний ландшафт» (Therapeutic Landscape) – це концепція в соціальній географії, яка стверджує, що певні місця (гори, ліси, річки) мають внутрішній цілющий потенціал не лише через екологічну складову, але й через соціально значиме навантаження. Концепція «терапевтичних ландшафтів» (therapeutic / healing landscape) була запропонована у

© Романів П. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

1990-х роках географом Вілбертом Геслером (Wilbert Gesler). Досліджуючи зв'язок між навколишнім середовищем і фізичним, емоційним благополуччям людини, В. Геслер визначав терапевтичний ландшафт як середовище, що має здатність сприяти зціленню та відновленню. При цьому, дослідник наголошував, що терапевтичними ландшафтами можуть бути не лише природні, а й соціально-культурні простори [10, с. 27]. У створенні безбар'єрності середовища велику роль відіграють нормативні документи загальнонаціонального значення, зокрема Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, розроблена під егідою Міністерства розвитку громад та територій України [8]. Документ декларує низку питань та рішень зі створення умов, які дозволяють кожній людині незалежно від походження, статі, віку, фізичних можливостей та соціальної групи реалізовувати свої права і свободи повною мірою.

Метою пропонованої статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів соціалізації активного туризму в Україні в умовах воєнного стану та сучасних викликів, пов'язаних з ним. Головно, обґрунтовується зміна парадигми активного туризму у класичному його розумінні: від суто рекреаційної діяльності до потужного інструменту соціальної інтеграції, психологічної реабілітації та національної згуртованості.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній туризмологічній науці за аналізом географічної, економічної, соціологічної тощо літератури виділяють три найбільш загальні підходи до трактування туризму з врахуванням соціального підходу, що відображено, зокрема у працях вітчизняних науковців [11]:

1) споживчий підхід, коли під туризмом розуміється процес споживання послуг та товарів у вільний від роботи час за межами постійного місця проживання;

2) соціокультурний підхід туризму як вид активного відпочинку з метою відновлення працездатності та поєднується з оздоровчими, пізнавальними, спортивними та культурно-розважальними цілями;

3) економічний підхід, в межах якого туризм визначається як галузь сфери послуг, де виробляються, реалізуються та споживаються послуги, пов'язані з організацією туристичних подорожей для людей, які тимчасово перебувають поза місцем постійного проживання та не здійснюють оплачуваної діяльності в місці перебування.

Відтак, соціалізація туризму, зокрема активного, як основа формування соціальної доктрини туризму повинна базуватися на таких принципах як: відповідальність, доступність, безпечність, збалансованість і конвергентність. Принцип відповідальності у соціалізації туризму полягає у обов'язковому врахуванні можливих соціальних наслідків від впровадження та реалізації різних туристичних програм. Туризм не повинен завдавати шкоди як навколишньому природному середовищу, так і місцевим спільнотам, а також має сприяти реалізації освітньо-виховної функції у межах соціально важливих видів туризму, головним серед яких вважаємо активний туризм, особливо у контексті масовості та можливостей для реабілітації військових та ветеранів. Принцип доступності передбачає забезпечення фізичного, матеріального та психологічного доступу для всіх соціальних груп до різних видів туристичних послуг. Безумовно, повна соціальна доступність для усіх видів туристичної діяльності не є можливою з об'єктивних причин, однак різні види і форми туризму мають бути максимально охоплені соціально доступними програмами та спеціалізованими видами туристичних подорожей. Принцип безпечності зумовлений ключовим значенням у забезпеченні якості туристичних послуг такої її характеристики як безпека. Варто зауважити, що для різних форм і видів соціального туризму безпечність є критично важливою, адже зумовлює їх соціальну доступність. Принцип збалансованості у соціалізації туризму ґрунтується на врахуванні впливу різноспрямованих чинників та зрівноважуванні інтересів споживачів із потребами представників туристичного бізнесу.

Соціальний туризм, який часто вимагає залучення альтернативних джерел фінансування, не повинен бути збитковим для туристичних підприємств, але водночас має залишатись соціально доступним для категорії туристів із невисоким рівнем доходу, ветеранів, військових та їхніх сімей. Важливим аспектом реалізації цього принципу є також збалансування інтересів держави, регіонів та територіальних громад, а також взаємодії у системі «туризм-навколишнє природне середовище».

Принцип конвергентності полягає у необхідності уніфікації та стандартизації туристичного обслуговування для гарантування безпечності і доступності відповідних послуг. Конвергентність зумовлена передусім впливом процесів глобалізації на туристичну діяльність і, відповідно до принципу збалансованості, забезпечуючи інтереси окремих соціальних груп, не має завдавати шкоди регіональному та локальному соціальному середовищу і туристичній привабливості унікальних ресурсів і об'єктів.

Розглянемо активний туризм як об'єкт соціо-географічного аналізу. У сучасному науковому дискурсі активний туризм розглядається не просто як галузь економіки, а як соціальний інститут, що задовольняє потреби людини у самоідентифікації, соціальній адаптації та рекреації. відбувається зміна парадигми: перехід від «комерційного туризму» (споживання послуг) до «екзистенційного туризму» (пошук сенсів через фізичне випробування). Першочерговими стають соціальні функції: адаптивна: пристосування індивіда до мінливих умов середовища, комунікативна: створення нових форм соціальної солідарності (спільноти за інтересами), ціннісно-орієнтаційна: формування екологічної та гуманістичної етики.

Соціалізація активного туризму – це процес перетворення його з вузькоспеціалізованого хобі для «обраних» або професійних спортсменів на масовий

 ISSN 2708-4949 (print), ISSN 2709-9776 (online)

суспільний феномен, який формує спосіб життя, цінності та соціальні зв'язки сучасної людини.

Сьогодні активний туризм (хайкінг, каякінг, велотуризм тощо) перестав бути просто фізичною активністю. Це потужний інструмент інтеграції особистості в суспільство та спосіб подолання сучасних соціальних криз.

Активний туризм та його різновиди стають інструмент соціальної інтеграції. У процесі походу чи експедиції зникають звичні соціальні бар'єри (статус, дохід, посада). Соціалізація тут відбувається через:

– формування мікрогруп:, оскільки спільна мета та подолання труднощів створюють сильні горизонтальні зв'язки;

– колективну відповідальність, так як в екстремальних або польових умовах людина швидше засвоює норми взаємодопомоги та солідарності;

– інклюзивність через розвиток адаптивного туризму дозволяє залучати до активного життя людей з інвалідністю, ветеранів (ресоціалізація) та групи ризику.

Відбувається також культурна та ціннісна трансформація. Активний туризм диктує нову моду на «бути», а не «мати». Феномен соціалізації тут проявляється у зміні пріоритетів:

– екологічна свідомість. Турист стає амбасадором природи. Соціальна норма зміщується від споживання до збереження (принцип *Leave No Trace*);

– гедонізм зусиль. Суспільство починає цінувати задоволення, отримане через фізичне подолання, що є антиподом пасивного споживання благ.

– естетизація досвіду. Соціальні мережі перетворили активний туризм на візуальний код успішної, гармонійної людини.

Відбувається соціалізація через цифровізацію. Парадоксально, але цифрові технології прискорили «вихід у ліс»:

– ком'юніті-платформи такі як Strava, AllTrails та тематичні чати створюють глобальну мережу однодумців;

– шеринг-економіка через спільне використання спорядження, пошук попутників та волонтерські еко-акції роблять активний туризм доступним та масовим.

Трансформується також і рекреаційна функція та ментальне здоров'я.

У контексті урбанізації активний туризм виконує роль соціальної терапії:

– детоксикація. Відпочинок від «інформаційного шуму» та соціального тиску мегаполісів.

– пошук ідентичності. Людина пізнає свої межі та можливості поза межами офісу чи дому.

На шляху сучасної соціалізації активного туризму постають певні виклики (табл. 1).

Соціалізація активного туризму свідчить про запит суспільства на автентичність. Це вже не просто спорт, а форма громадянської активності та спосіб побудови здорового, екологічно відповідального соціуму.

У сучасних українських реаліях війни з росією та акцент на внутрішній туризм актуальним є розвиток громад через активний туризм та його роль у реабілітації як два взаємопов'язані вектори. Туризм створює економічний фундамент для громади, а реабілітаційні програми наповнюють цей простір глибоким соціальним змістом.

Активний туризм як драйвер розвитку громад. Для невеликих громад активний туризм – це спосіб перетворити природний капітал на економічний. Це проявляється у таких ефектах.

1. Економічний мультиплікатор. Одне робоче місце в туризмі може створювати до 4–5 робочих місць у суміжних сферах (локальні продукти, сувеніри, логістика, сервіс).

2. Інфраструктурне оновлення. Маркування стежок, пішохідних та водних маршрутів, створення кемпінгів та велодоріжок покращує якість життя самих мешканців громади.

3. Збереження культурної спадщини. Запит туристів на автентичність стимулює громади відроджувати забуті традиції, ремесла та гастрономію.

4. Зупинка механічної депопуляції. Молодь залишається в селах та містечках, створюючи власні мікробізнеси (глемпінги, прокати спорядження, екскурсійні бюро тощо).

Роль активного туризму в реабілітації. Сьогодні активний туризм став ключовим інструментом фізичної та психологічної реабілітації, особливо для ветеранів та людей, що пережили травматичний досвід війни та її наслідків. Проблема реабілітації інструментами активного туризму має кілька аспектів. По-перше – це психологічний аспект (Adventure Therapy).

– Ефект «тут і зараз». Сплав річкою чи підйом у гори змушує мозок концентруватися на моменті, що знижує рівень тривожності та прояви ПТСР.

– Подолання ізоляції. Групові походи повертають відчуття приналежності до спільноти та довіру до оточуючих.

– Сублімація адреналіну. Для людей, звиклих до високого рівня стресу, активний туризм дає можливість отримувати адреналін у безпечній, конструктивній формі.

По-друге – це фізичний аспект.

Таблиця 1 – Виклики соціалізації активного туризму

Виклик	Сутність
Комерціалізація	Ризик перетворення ідеї «вільного духу» на дорогий споживчий продукт.
Антропогенне навантаження	Масовість призводить до надмірного навантаження на екосистеми популярних маршрутів.
Поверхневість	Перехід від глибинного пізнання природи до швидкого «чекіну» заради фото та відео.

Джерело: сформовано автором

– Адаптивний туризм. Використання спеціального спорядження (хендбайки, спеціальні крісла для трекінгу тощо) дозволяє людям з ампутаціями чи травмами хребта повертати мобільність.

– Природна ерготерапія. Навантаження в умовах пересіченої місцевості працює краще за багато тренажерів, оскільки задіює м'язи-стабілізатори та покращує координацію.

Синергія – громада як реабілітаційний простір. У цьому контексті найуспішнішою вважаємо модель, коли громада стає «територією відновлення» (табл. 2).

Для громад реабілітаційний туризм – це не лише благодійність, а й формування сталого іміджу «місця сили». Це створює попит на тривале перебування (а не лише на вікенд), що значно вигідніше для локальної економіки.

Важливим аспектом функціональних управлінських рішень на рівні місцевої влади є створення інклюзивної інфраструктури та розвиток ветеранських бізнесів у сфері туризму.

Це дві сторони однієї медалі: інклюзивна інфраструктура створює фізичну можливість для подорожей, а ветеранський бізнес наповнює ці локації сенсом, професійним супроводом та унікальною експертизою. В синергії вони перетворюють громаду на безбар'єрний хаб.

Інклюзивність у туризмі – це не лише пандуси. Це продумана логістика, яка дозволяє людині з будь-якими фізичними обмеженнями відчувати себе автономно. Виділяємо такі функціональні рішення:

• доступність маршрутів через облаштування стежок з твердим покриттям, невеликими кутами нахилу та тактильною навігацією;

• спеціалізоване спорядження через створення в громадах пунктів прокату, де є джульєтки (одноколісні візки для трекінгу), адаптивні каяки або велосипеди з ручним керуванням;

• цифрова доступність через наявність QR-кодів з аудіоописами локацій, шрифтом Брайля на інформаційних стендах та інклюзивних мап;

• санітарні зони, такі як наявність інклюзивних вбиралень та зон відпочинку на кожному етапі туристичного маршруту.

Розвиток ветеранських бізнесів у туризмі перш за все мотивоване тим, що ветерани мають унікальні навички (орієнтування, виживання, лідерство, стресостійкість), які доцільно конвертувати у активно-туристичний продукт.

Основними нішами для ветеранських стартапів є:

• інструкторська діяльність. Проведення курсів виживання, тактичної медицини для цивільних або гід-супровід у складних походах;

• мілітарі-туризм. Екскурсії місцями пам'яті, де ветеран виступає не просто як гід, а як безпосередній свідок та інтерпретатор історії;

• виробництво спорядження. Багато ветеранів після служби починають шити тактичний одяг або створювати кемпінгове обладнання, що базується на реальному досвіді.

• психологічні ретрит-центри. Створення кемпінгів або глемпінгів, орієнтованих на «рівний-рівному», де ветерани допомагають побратимам адаптуватися через природу.

Найбільш ефективний шлях розвитку – це коли громада надає пільги ветеранському бізнесу в обмін на розвиток інклюзивного середовища (табл. 3).

Такі ініціативи і рішення важливі, особливо зараз у сучасних реаліях України під час війни з росією.

1. Соціальна справедливість через створення простору для тих, хто пожертвував здоров'ям заради країни.

2. Економіка. Ринок інклюзивного туризму у світі величезний, але недооцінений. Створення умов приваблює не лише ветеранів, а й сім'ї з малими дітьми, літніх людей та іноземних туристів.

3. Реабілітація через працю. Бізнес для ветерана – це найкращий спосіб ресоціалізації, повернення відчуття контролю над життям та своєї затребуваності.

Щоб оцінити соціалізацію активного туризму, доцільно використовувати три групи індикаторів:

Таблиця 2 – Територіальна громада як «територією відновлення»

Компонент	Як це працює, приклади
Інклюзивні маршрути	Громада організовує доступність території та маршрутів, що приваблює нові групи туристів.
Соціальне підприємництво	Ветерани відкривають турбази, де самі стають інструкторами для побратимів.
Еко-проєкти	Спільне висаджування лісу або очищення річок як форма трудової терапії.

Джерело: сформовано автором

Таблиця 3 – Модель синергії: «Громада – Ветеран – Інклюзивність»

Етап	Дія громади	Роль ветеранського бізнесу
Планування	Виділення земельної ділянки під кемпінг	Проєктування простору з урахуванням потреб маломобільних груп
Реалізація	Грантова підтримка на закупівлю адаптивного спорядження	Надання послуг супроводу для людей з інвалідністю та ветеранів
Просування	Включення об'єкта в офіційні туристичні маршрути області	Формування спільноти навколо локації, проведення патріотичних та інших заходів

Джерело: сформовано автором

А. Індикатори інклюзивності та безбар'єрності.

• Коефіцієнт доступності як відношення протяжності інклюзивних маршрутів до загальної довжини мережі (у %).

• Індекс адаптивності сервісів. Наявність спеціалізованого обладнання, адаптованого меню (шрифт Брайля) та підготовленого персоналу в закладах громади.

Б. Індикатори ветеранського підприємництва.

• Частка ветеранських стартапів як відсоток туристичних послуг у громаді, що надаються бізнесами, заснованими ветеранами.

• Показник самозайнятості як кількість робочих місць для побратимів, створених у ветеранських турпроектах.

В. Психосоціальні індикатори (через опитування).

• Рівень суб'єктивного благополуччя як зміна показників тривожності та соціальної ізоляції до і після участі в активностях.

• Індекс соціальної згуртованості як оцінка рівня довіри між туристами та місцевою громадою.

Висновки. У результаті проведеного дослідження феномену соціалізації активного туризму в умовах воєнного стану та системного аналізу інноваційних рішень було сформульовано такі висновки. Доведено, що в умовах війни активний туризм перестає бути лише формою дозвілля і трансформується у потужний інструмент соціальної адаптації та психологічної реабілітації. Соціалізація через активні види подорожей (хайкінг, терренкур, рафтинг) сприяє відновленню ментального здоров'я, подоланню посттравматичних станів та реінтеграції внутрішньо переміщених осіб і ветеранів у цивільне суспільство. Виявлено, що ключовим інноваційним рішенням є впровадження адаптивного активного туризму. Це передбачає створення безбар'єрних маршрутів у безпечних регіонах (зокрема, у Карпатському регіоні), використання спеціального спорядження та залучення професійних реабілітологів до туристичного супроводу. Інновації тут полягають не лише у технологіях, а й у зміні парадигми – від «спортивного результату» до «соціального ефекту». Встановлено, що в умовах воєнних загроз цифрові рішення (інтерактивні карти укриттів на маршрутах, системи швидкого оповіщення, VR-тури для попереднього ознайомлення з локаціями) стають базовим елементом соціалізації. Цифрові платформи дозволяють формувати віртуальні спільноти активних туристів, що забезпечує інформаційну підтримку та відчуття єдності навіть за умов обмеженого доступу до певних територій. Дослідження показало, що успішна соціалізація можлива лише за умови створення відповідних моделей синергії, що дозволяють створювати соціальні туристичні продукти (ретрит-програми, волонтерські тури з відновлення стежок), які мають високу додану вартість для суспільства.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка державних стандартів терапевтичного туризму та інтеграція туристичних активностей у загальнонаціональну програму ментального здоров'я. Активний туризм має розглядатися як превентивний захід для зміцнення національної стійкості (резильєнтності) та патріотичного виховання молоді в умовах затяжного конфлікту та поствоєнної ревіталізації.

Список використаних джерел:

1. Андрусяк, Н., Аніпко, Н. Туризм в умовах війни: особливості туристичних пріоритетів, пошуку та пропозицій. *Науковий вісник Чернівецького університету : Географія*, № (839), 2022. С. 31–39. DOI: https://doi.org/10.31861/geo.2022.839.31-39

2. Ахламов А. Г., Карпенко Л. М., Козинський С. М., Швець І. В. Формування інвестиційного механізму розвитку територій: індикатори та стратегічні імперативи: монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. 236 с. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/form_invest_mech.pdf

3. Березович Х., Романів П. Інструменти планування самодіяльних подорожей Україною в умовах війни. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід.* Матеріали XVIII Міжнародної наукової конференції. Львів, 2024. С. 15–19.

4. Грибова Д. В., Збарський В. К, Талавиря М. П., Охріменко І. В., Хомів Н. Й., Ярема Л. В. Стратегія розвитку туристичної галузі в Україні: монографія. Київ. ЦП «КОМПРИНТ»., 2022. 453 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/17261/1/monografiya_2022_.pdf

5. Грищенко С. Туристична індустрія України: аналіз тенденцій та чинників розвитку в координатах повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*, № (52). 2023. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-29

6. Зарубіна А., Сіра Е., Демчук Л. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, № (41). 2022. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14

7. Мальська М.П., Гамкало М.З., Романів П.В. Активний туризм: теорія та практика : підручник. Київ : Видавництво «Каравелла», 2022. 224 с.

8. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: https://mindev.gov.ua/diialnist/bezbariernyi-prostir/natsionalna-stratehiia-zi-stvorennia-bezbariernoho-prostoru-v-ukraini

9. Романів П. Концептуальні засади сталого розвитку активного туризму та рекреації у Західному регіоні України. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія.* Тернопіль : СМП «Тайп». №1 (випуск 54). 2023. С. 178–187. DOI :http//doi/org/10/25128/2519-4577.23.1.19

10. Сопівник І.В. та ін. Соціальна робота засобами природотерапії із постраждалими внаслідок надзвичайних ситуацій: монографія. Київ: «Компринт», 2021. 556 с.

11. Шуплат О. М. Формування поняття «туризм» у сучасній економічній науці. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4659

12. Adevi A.A., Lieberg M. Stress rehabilitation through garden therapy. Urban For. Urban Green. 2012. № 11. P. 51–58. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ufug.2011.09.007

13. Ewert, A.; McCormick, B.; Voight, A. (April 2001). "Outdoor experiential therapies: Implications for TR practice". *Therapeutic Recreation Journal*. №35 (2). P. 107–122.

14. Michael A. Gass, H. L. "Lee" Gillis, and Keith C. Russell. Adventure Therapy. Theory, Research, and Practice. Second Edition. Routledge. Taylor & Francis. 2020. 512 p. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781000043884_A39403175/preview-9781000043884_A39403175.pdf

15. Newes, Sandra; Bandoroff, Scott (2004). "What is Adventure Therapy?". *Coming of Age: The Evolving Field of Adventure Therapy.* Association for Experiential Education. pp. 1–30.

16. Palsdottir A.M., Grahn P., Persson D. Changes in experienced value of everyday occupations after nature-based vocational rehabilitation. Scand. J. Occup. Ther. 2014. № 21. P. 58–68. DOI: https://doi.org/10.3109/11038128.2013.832794

17. Sahlin E., Ahlborg G., Jr., Tenenbaum A., Grahn P. Using nature-based rehabilitation to restart a stalled process of rehabilitation in individuals with stress-related mental illness. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2015. № 12. p. 1928–1951. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph120201928

References:

1. 1. Andrusiak, N., Anipko, N. (2022) Turyzm v umovakh viiny: osoblyvosti turystychnykh priorytetiv, poshuku ta propozytsii. [Tourism in wartime: features of tourism priorities, search and offers]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu : Heohrafiia*, no. (839), pp. 31–39. DOI: https://doi.org/10.31861/geo.839.31-39 (in Ukrainian).

2. Akhlamov A. H., Karpenko L. M., Kozynskyi S. M., Shvets I. V. (2020) Formuvannia investytsiinoho mekhanizmu rozvytku terytorii: indykatory ta stratehichni imperatyvy [Formation of an investment mechanism for territorial development: indicators and strategic imperatives]: monohrafiia. Odesa : ORIDU NADU. 236 s. Available at: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/form_invest_mech.pdf (in Ukrainian)

3. Berezovych Kh., Romaniv P. (2024) Instrumenty planuvannia samodiialnykh podorozhei Ukrainoiu v umovakh viiny. [Tools for planning amateur trips to Ukraine during wartime.]. *Heohrafiia, ekonomika i turyzm: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid.* Materialy XVIII Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii. Lviv. pp. 15–19. (in Ukrainian)

4. Hrybova D. V., Zbarskyi V. K, Talavyria M. P., Okhrimenko I. V., Khomiv N. Y., Yarema L. V. (2022). Stratehiia rozvytku turystychnoi haluzi v Ukraini [Tourism industry development strategy in Ukraine]: monohrafiia. Kyiv. TsP "KOMPRYNT". 453 s. Available at: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/17261/1/monografiya_2022_.pdf (in Ukrainian)

5. Hryshchenko S. (2023) Turystychna industriia Ukrainy: analiz tendentsii ta chynnykiv rozvytku v koordynatakh povoiennoho vidnovlennia [Ukraine's tourism industry: analysis of trends and development factors in the context of post-war recovery]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. (52). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-29 (in Ukrainian)

6. Zarubina A., Sira E., Demchuk L. (2022) Osoblyvosti turyzmu v umovakh voiennoho stanu [Features of tourism under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. (41). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14 (in Ukrainian).

7. Malska M.P., Hamkalo M.Z., Romaniv P.V. (2022) Aktyvnyi turyzm: teoriia ta praktyka [Active tourism: theory and practice]: pidruchnyk. Kyiv : Vydavnytstvo "Karavella". 224 s. (in Ukrainian).

8. Natsionalna stratehiia zi stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku.[National Strategy for Creating a Barrier-Free Space in Ukraine for the Period Until 2030]. Available at: https://mindev.gov.ua/diialnist/bezbariernyi-prostir/natsionalna-stratehiia-zi-stvorennia-bezbariernoho-prostoru-v-ukraini (in Ukrainian)

9. Romaniv P. (2023) Kontseptualni zasady staloho rozvytku aktyvnoho turyzmu ta rekreatsii u Zakhidnomu rehioni Ukrainy [Conceptual principles of sustainable development of active tourism and recreation in the Western region of Ukraine]. *Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Seriia: heohrafiia*. Ternopil : SMP "Taip". No. 1 (vypusk 54). pp. 178–187. DOI: http//doi/org/10/25128/2519-4577.23.1.19 (in Ukrainian)

10. Sopivnyk I.V. ta in. (2021) Sotsialna robota zasobamy pryrodoterapii iz postrazhdalymy vnaslidok nadzvychainykh sytuatsii [Social work using naturopathy with victims of emergencies]: monohrafiia. Kyiv: "Komprynt". 556 s. (in Ukrainian)

11. Shuplat O. M. (2015) Formuvannia poniattia "turyzm" u suchasnii ekonomichnii nautsi [Formation of the concept of "tourism" in modern economic science]. *Efektyvna ekonomika*. no. 12. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4659 (in Ukrainian)

12. Adevi A.A., Lieberg M. (2012) Stress rehabilitation through garden therapy. Urban For. Urban Green. no. 11. pp. 51–58. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ufug.2011.09.007

13. Ewert, A.; McCormick, B.; Voight, A. (April 2001). "Outdoor experiential therapies: Implications for TR practice". *Therapeutic Recreation Journal.* No.35 (2), pp. 107–122.

14. Michael A. Gass, H. L. "Lee" Gillis, and Keith C. Russell. (2020) Adventure Therapy. Theory, Research, and Practice. Second Edition. Routledge. Taylor & Francis. 512 p. Available at: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781000043884_A39403175/preview-9781000043884_A39403175.pdf

15. Newes, Sandra; Bandoroff, Scott (2004). "What is Adventure Therapy?". *Coming of Age: The Evolving Field of Adventure Therapy*. Association for Experiential Education. pp. 1–30.

16. Palsdottir A.M., Grahn P., Persson D. (2014) Changes in experienced value of everyday occupations after nature-based vocational rehabilitation. Scand. *J. Occup. Ther.* no. 21, pp. 58–68. DOI: https://doi.org/10.3109/11038128.2013.832794

17. Sahlin E., Ahlborg G., Jr., Tenenbaum A., Grahn P. (2015) Using nature-based rehabilitation to restart a stalled process of rehabilitation in individuals with stress-related mental illness. *Int. J. Environ. Res. Public Health.* No. 12, pp. 1928–1951. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph120201928

Pavlo Romaniv
Ivan Franko National University of Lviv

SOCIALIZATION OF ACTIVE TOURISM: INNOVATIVE SOLUTIONS IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES IN WAR CONDITIONS

This article examines the theoretical and practical aspects of the socialization of active tourism in Ukraine under martial law and the contemporary challenges associated with it. It argues for a paradigm shift in active tourism: from a purely recreational activity to a powerful tool for social integration, psychological rehabilitation, and national cohesion. Particular attention is paid to innovative solutions that allow for the adaptation of tourism products to the needs of war veterans, internally displaced persons (IDPs), and affected populations. The formation of a social doctrine of tourism is described, which should be based on principles such as responsibility, accessibility, safety, balance, and convergence. Attention is given to both the positive aspects of socialization and the challenges that socialization and mass tourism can lead to. This paper analyzes the role of local communities in implementing inclusive tourism routes and creating safe spaces for wellness. The positive effects for small communities are examined, where active tourism serves as a means to transform natural capital into economic capital. The concept of «rehabilitation territories» and inclusive wellness retreats is proposed, integrating elements of active movement with psychological support. The modern thesis that a territorial community is a «territory of recovery» and a rehabilitation space is substantiated. Digital solutions (mobile apps, smart navigation) that ensure the safety and informational support of tourists in challenging security conditions are highlighted. The practical significance of this study lies in developing recommendations for destination management organizations on how to expand the social role of active tourism. This can manifest itself in the development of veteran-owned businesses in tourism, primarily motivated by the fact that veterans possess unique skills (navigation, survival, leadership, stress resilience) that can be effectively converted into active tourism products. Consequently, a synergy model is proposed: "Community – Veteran – Inclusivity." Groups of indicators for the socialization of active tourism have been identified and proposed.

Keywords: *socialization of tourism, active tourism, inclusivity, psychological rehabilitation, veteran tourism, security challenges, innovative technologies in tourism.*

Дата надходження статті: 03.04.2026
Дата прийняття статті: 24.04.2026
Дата публікації статті: 29.05.2026